

have called on physicians to redouble their efforts to eliminate unfair discrimination against HIV/AIDS patients.”³ in addition to this WMA has declaration on discrimination against persons affected by leprosy.⁴ It is important for patients to come to hospitals and know that doctors will care for them regardless. In order to form a healthy relationship between two parties, a discrimination free environment is needed. Discrimination in hospitals has to end, this is not only for patients but also for doctors so that they could keep their head high.

References

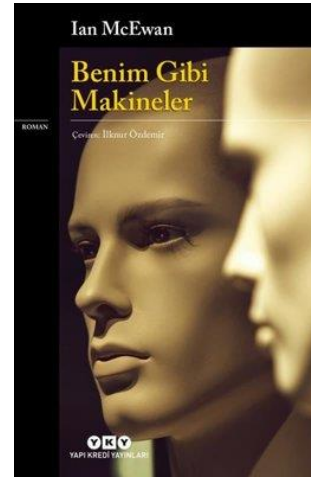
- 1-<https://www.nytimes.com/2018/10/15/arts/tarana-burke-metoo-anniversary.html>
- 2-https://www.washingtonpost.com/world/a-year-after-it-began-has-metoo-become-a-global-movement/2018/10/05/1fc0929e-c71a-11e8-9c0f-2ffaf6d422aa_story.html?noredirect=on&utm_term=.66cd3df1c88c
- 3-<https://www.wma.net/news-post/physician-leaders-support-action-against-hivaids-discrimination/>
- 4-<https://www.wma.net/blog-post/global-appeal-2016-to-end-stigma-and-discrimination-against-people-affected-by-leprosy/>

ANI / EDEBİYAT / ELEŞTİRİ YAZILARI

Benim Gibi Makineler, Ian McEwan

Şükrü Keleş

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Öğr. Gör. Dr.

“Benim Gibi Makineler”, Ian McEwan
Çeviren: İlknur Özdemir, Yapı Kredi Yayınları,
Kasım 2019, 256 sayfa

Asimov, “Robotbilim Yasası”nda (*Laws of Robotics*) robotların uyması gereken yasaları ilk defa tanımladığında ‘yeni’ bir dönemin başlamasına da katkıda bulunmuştur; yıl 1942’dir. Asimov’un bilimkurguya yaptığı en önemli katkı olarak da değerlendirilebilecek olan üç yasaya göre robotlar (Asimov, 1950);

- 1) İnsanlara zarar veremez ya da eylemsiz kalarak insanların zarar görmesine göz yumamaz;
- 2) Birinci Kanun’la çelişmediği sürece insanlar tarafından verilen emirlere itaat etmek zorundadır;
- 3) Birinci ya da İkinci Kanun’la çelişmediği sürece kendi varlığını korumak zorundadır.

Bu yasalar zaman içinde bilimkurgu yazarları tarafından benimsenir ve ek yasalar önerilir, teknolojik ilerlemeler doğrultusunda yeni yasalar geliştirilmeye çalışılır. Günümüzün kuramcıları bu yasaların eksik ve temelsiz olduğunu düşünseler de, genellikle makina ya da robot etiği söz konusu olduğunda Asimov yasaları anımsanır.

Keyifli okumalar dileğiyle...

Günümüzün özgün yazarlarından biri olan Ian McEwan (d. 1948) alternatif bir tarih kurgusuyla yazdığı “Benim Gibi Makineler (*Machines Like Me*)” adlı romanıyla robotlarla ilgili kurmaca literatürü geliştirmeye devam ediyor. İleri teknoloji ve ilk ‘insansı’ robotların yaratıldığı 1980’li yıllar Londra’ında insanı insan yapan şeyin ne olduğunu sorgulayan McEwan, robotlarla bir arada yaşamının nasıl bir deneyim olduğunu aktarıyor.

“Benim Gibi Makineler”de Charlie ve komşusu Miranda’nın birlikte programladıkları Âdem’le olan ilişkileri odağa alınıyor. Âdem, sınırlı sayıda üretilen ilk insansı robotlardan biri. Charlie, ailesinden kalan mirasla Âdem’in sahibi oluyor. Yazar, Âdem üzerinden bir robotun dünyasıyla okuru buluşturuyor; bu ‘kurmaca’ evrende Âdem’in ‘kişiliği’ kullanıcısı/sahibi tarafından oluşturulabiliyor. Kitabın başında robotun nasıl bir kişiliğe sahip olacağı, cevabı aranan zor bir problem olarak sunuluyor; robotun yalnızlığı, robotun geçmişinin ve geleceğinin olmayışı, mahremiyeti, robotla bir aile kurmak gibi pek çok ‘yaratıcı’ düşünce etrafında okur düşünmeye yöneltiyor.

Kitabın arka kapağında romanda merkeze alınan temel sorular şu biçimde yapılandırılıyor:

“İnsanı insan yapan şey nedir?”

“Zeki bir makinenin insanların iç dünyasını anlaması bir gün mümkün olacak mı?”

“Yapay zekânın insanı hem bilgi hem de etik bakımından aştığı bir dünya neye benzerdi?”

Bu soruların bir bölümünün günümüzde yürütülen robot etiği tartışmalarında da karşımıza çıktığını söylemek mümkün (Lichocki ve ark., 2016). Çünkü biliyoruz ki, endüstriyel üretime katılan ya da ev içinde hizmet üreten robotların sayısı hızla artmakta. Diğer yandan, şunu da biliyoruz: Bu türden makinelerin insanların isteklerine cevap veren araçlardan ibaret olmadıkları, bir dereceye kadar özerk olabildikleri ve karar alabilecek bir biçimde tasarlanmaları da mümkün. Örneğin, tasarım bir robot kendi özerkliği çerçevesinde, Asimov’un yasalarını yok sayıp insanlığa zarar verdiğinde, sorumluluk kime ait olacaktır? Robotlar programlarının dışında hareket ederek bu ve benzeri eylemlere giriştiklerinde nasıl düzenlemeler devreye girecektir? Bu aşamada önemli olan, robotların kullanımı yaygınlaştıkça bugünden geleceği öngörmeye çalışmak, robotlarla bir arada yaşamının olası yarar ve zararlarını tartışmak.

Yapay zekâ, makine öğrenmesi ve robot etiği konularına ilgi duyan etik uzmanları, ‘bir mühendislik ve yazılım programının zaferi’ olarak tanıtilen Âdem’i yakından tanımak isteyebilirler belki.

Ian McEwan*, 1948’de İngiltere’de doğdu. Sussex Üniversitesi’nde İngiliz Edebiyatı Eğitimi gördü. East Anglia Üniversitesi’nde İngiliz Edebiyatı üzerine yüksek lisansını yaparken romancı Malcolm Bradbury’dan yaratıcı yazarlık dersleri aldı.

İlk öykü kitabı “First Love, Last Rites” (1976; “İlk Aşk, Son Törenler”, çev. Ahmet Deniz Özsoylu, Ayrıntı Yayınları, 2004) ile Somerset Maugham Ödülü’nü kazandı. Üç kere Booker Ödülü’ne aday gösterildi, 1988 yılında “Amsterdam” (1988; “Amsterdam’da Düello”, çev. Ülkem Gürpınar, Can Yayınları, 2000) ile bu ödülü kazandı. 2006’da “Saturday” (2005; “Cumartesi”, çev. İlknur Özdemir, Yapı Kredi Yayınları, 2007) adlı romanıyla James Tait Black Anı Ödülü’nü kazandı. Son olarak “Sahilde” adlı romanıyla İngiliz Kitap Ödülleri Yılın En İyi Kitabı ve Yılın En İyi Yazarı ödülleri kazandı. Diğer önemli eserleri arasında “Beton Bahçe”, “Yabancı Kucak”, “Sonsuz Aşk”, “Kefaret”, “Çocuk Yasası” ve “Fındık Kabuğu” sayılabilir.

İlknur Özdemir* İstanbul’da doğdu. İstanbul Alman Lisesi’ni ve Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü’nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çevirisi ve “Senin Öykün Hangisi” adlı bir öykü kitabı vardır.

* Yazar ve Çevirmen biyografileri kitaptan alınmıştır. Detaylı bilgi için bkz.

<http://kitap.ykykultur.com.tr/kitaplar/benim-gibi-makineler>

Kaynakça:

Asimov I. Ben, Robot. Çeviren: Ekin Odabaş. İthaki Yayınları. 2016. s.236.

P. Lichocki, P. Kahn Jr, and A. Billard. The Ethical Landscape of Robotics. IEEE Robotics and Automation Magazine, 18(1):39-50, 2011.